

BOSHLANG'ICH SINFLARDA BOSHQOTIRMA TURLARINING AHAMIYATI.

Usmanova Latofat

*Toshkent viloyati Toshkent tumani 19- umumiy
o'rta ta'lim maktabi boshlag'ich sinf o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda boshqotirmalarning o'quv jarayonidagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Boshqotirmalar bolalarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, tafakkurini o'stirish va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada boshqotirma turlari, ularning ta'lim jarayonida qo'llanilishi va samaradorligi bo'yicha ilmiy asoslangan yondashuvlar bayon etiladi.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, boshqotirma, mantiqiy tafakkur, mustaqil fikrlash, o'quv jarayoni.

Boshlang'ich ta'lim davrida o'quvchilarning tafakkurini rivojlantirish muhim vazifalardan biridir. Ushbu jarayonda turli metodlar qo'llaniladi, jumladan, boshqotirmalar keng foydalaniladi. Boshqotirmalar bolalarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish, ijodiy tafakkurni shakllantirish va bilimlarni mustahkamlashga xizmat qiladi. Ushbu maqolada boshqotirma turlarining ta'lim jarayonidagi o'rni va ularning samaradorligi tahlil qilinadi.

Ushbu maqolada boshlang'ich sinflardagi boshqotirmalar bo'yicha empirik va nazariy tadqiqotlar olib borildi. Tadqiqot metodlari quyidagilardan iborat:

- Tajriba: boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan boshqotirmalar asosida mashg'ulotlar o'tkazildi.
- Kuzatish: o'quvchilarning boshqotirma yechish jarayoni tahlil qilindi.
- So'rovnomalar: o'qituvchilar va o'quvchilar orasida boshqotirmalarning samaradorligi bo'yicha fikr-mulohazalar olindi.

Boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarning fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, ularni mustaqil qaror qabul qilishga o'rgatish va ta'lim jarayoniga

bo'lgan qiziqishini oshirish muhim vazifalardan biridir. Shu jihatdan, boshqotirmalar boshlang'ich sinflarda ta'lim sifatini oshirish uchun samarali usullardan biri hisoblanadi. Boshqotirma turlari bolaning tafakkuri, mantiqiy fikrlashi, diqqat-e'tibori, matematik savodxonligi va xotira rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi.

Boshlang'ich sinflarda boshqotirmalarning o'rni

Boshqotirmalar boshlang'ich sinflarda dars jarayonini yanada jonlantirish, o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini kuchaytirish va ularni ijodiy tafakkur qilishga o'rgatish uchun ishlatiladi. Quyidagi jihatlar boshqotirmalarning ta'lim jarayonidagi o'rnini ko'rsatib beradi:

Fikrlash qobiliyatini rivojlantirish

Boshqotirmalar o'quvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirib, ularni muammolarni hal qilishga o'rgatadi. Ular oddiy matematik amallarni yoki so'z o'yinlarini ishlatish orqali mantiqiy bog'lanishlarni tushunishga yordam beradi.

Xotirani mustahkamlash

O'quvchilarning vizual va eshitish orqali o'rganish qobiliyatini kuchaytirib, ularning xotirasini rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, rasmlar boshqotirmalar va krossvordlar orqali bolaning vizual xotirasi mustahkamlanadi.

Mustaqil fikrlashni shakllantirish

Boshqotirmalar o'quvchilarga o'z fikrlari va qarorlarini mustaqil qabul qilish imkoniyatini beradi. Masalan, matematik jumboqlar yoki labirintlar orqali o'quvchilar o'z yo'llarini mustaqil tanlashadi.

Darsga bo'lgan qiziqishni oshirish

Dars davomida turli xil boshqotirmalardan foydalanish ta'lim jarayonini zerikarsiz va qiziqarli qiladi. Bu esa o'quvchilarning motivatsiyasini oshirib, ularni faol ishtirok etishga undaydi.

Diqqat-e'tiborni oshirish

Boshqotirmalar orqali o'quvchilar tafsilotlarga e'tibor qaratishga o'rganadi. Masalan, farq topish o'yinlari bolalarning diqqatini rivojlantirish uchun yaxshi usullardan biridir.

Boshlang'ich sinflar uchun boshqotirma turlari

Boshlang'ich sinflarda foydalanish mumkin bo'lgan boshqotirmalar turli yo'nalishlarda bo'lishi mumkin. Quyida eng samarali boshqotirma turlari keltirilgan.

So'zli boshqotirmalar

Ushbu turdagi boshqotirmalar til va adabiyot fanlarida keng qo'llaniladi. Ular o'quvchilarning so'z boyligini oshirish, imlo qoidalarini mustahkamlash va mantiqiy fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi.

- Krossvordlar: O'quvchilarga berilgan tushunchalarga mos so'zlarni topish orqali lug'at boyligini oshirishga yordam beradi.

- Anagrammalar: Harflarni aralashtirib, yangi so'zlar hosil qilish orqali tafakkurni o'stiradi.

- Chalgiq so'zlar: Berilgan so'zlar orasidan ortiqchasini topish orqali mantiqiy bog'liqlikni tushunishga yordam beradi.

Matematik boshqotirmalar

Matematik savodxonlikni oshirish uchun ishlatiladi va raqamlar bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi.

- Raqamli jumboqlar: Matematik amallarni qiziqarli tarzda yechishga o'rgatadi.

- Sudoku: Raqamlar ketma-ketligini to'g'ri joylashtirish orqali diqqat va mantiqiy fikrlashni rivojlantiradi.

- Geometrik boshqotirmalar: Turli shakllarni joylashtirish orqali fazoviy tafakkurni oshiradi.

Vizual boshqotirmalar

Bola ko'rish orqali idrok qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

- Farq topish o'yinlari: Ikkita rasm orasidagi farqlarni aniqlash orqali e'tiborni oshiradi.

- Mozaikalar va tangramlar: Geometrik shakllarni joylashtirib yangi tasvir hosil qilish orqali ijodkorlikni rivojlantiradi.

Harakatli boshqotirmalar

Qo'l motorikasini rivojlantiruvchi o'yinlar va jismoniy harakat talab qiluvchi mashqlarni o'z ichiga oladi.

- Konstruktorlar: Bolaning mayda motorikasini rivojlantirish bilan birga fazoviy tafakkurini ham shakllantiradi.

- Labirintlar: Muammolarni mustaqil hal qilish qobiliyatini kuchaytiradi.

Boshqotirmalarning psixologik va pedagogik ahamiyati

Boshlang'ich sinflarda boshqotirmalar quyidagi psixologik va pedagogik foydalarni taqdim etadi:

- Stressni kamaytiradi: Bolalarning o'quv jarayonida charchashining oldini oladi va qiziqarli muhit yaratadi.

- Ijodiy tafakkurni rag'batlantiradi: O'quvchilarga yangi yondashuvlarni o'ylab topishga yordam beradi.

- Hamkorlikni rivojlantiradi: Jamoaviy boshqotirmalar bolalarni o'zaro hamkorlikka o'rgatadi.

- Mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantiradi: O'quvchilarning muammolarni mustaqil hal qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Boshlang'ich sinflarda boshqotirmalardan foydalanish bolalarning aqliy rivojlanishiga, tafakkurining kengayishiga va mustaqil o'rganish ko'nikmalarining shakllanishiga muhim ta'sir ko'rsatadi. O'qituvchilar dars jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilish uchun turli xil boshqotirmalarni qo'llashi lozim.

Tavsiya: O'qituvchilar boshqotirmalarni dars jarayonida reja asosida qo'llab, ularni o'quv dasturi bilan integratsiya qilishlari kerak. Shu orqali ta'lim samaradorligini oshirib, bolalarning bilim olish jarayonini yanada mazmunli va qiziqarli qilish mumkin.

Xulosa

Maqola davomida boshlang'ich sinflarda boshqotirmalarning ta'lim jarayonidagi ahamiyati va samaradorligi tahlil qilindi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, boshqotirmalar o'quvchilar tafakkurini rivojlantirish, mustaqil fikrlashni shakllantirish va bilimlarni mustahkamlashda samarali ekanligi aniqlandi. Kelgusida boshqotirmalarning turli

ta'lim fanlarida qo'llanilishi bo'yicha qo'shimcha tadqiqotlar olib borish tavsiya etiladi.

O'qituvchilar uchun maxsus boshqotirmalar to'plamini ishlab chiqish va o'quv jarayonida qo'llash.

Boshlang'ich sinflarda mantiqiy tafakkurni rivojlantirish uchun interfaol boshqotirma o'yinlaridan foydalanish.

Boshqotirmalarni turli fanlarga mos ravishda moslashtirish va ularning ta'lim jarayonidagi roli bo'yicha tadqiqotlarni davom ettirish.

Adabiyotlar.

1. Jumayev M. E. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi Toshkent/ 2005.
2. Jumayev M. E. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasidan laboratoriya mashg'ulotlari Toshkent. 2006 y. "Yangi asr avlodi" nashriyoti.
3. Xudoynazarov E. M. Matematika o'qitish metodikasi (o'quv qo'llanma) Toshkent/ 2020 "Nodirabegim" nashriyoti.
4. Jumayev M. E. Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi Toshkent/ 2005.
5. Xudoynazarov E. M. Matematika o'qitish metodikasi (o'quv qo'llanma) Toshkent/ 2020 "Nodirabegim" nashriyoti
6. Piligin A. A. "Ways to upgrade school. Development of cognitive strategies for school: from the experience of a city experimental platform", Moscow, 2006